

Beeldenstormers in Arnhem

Aan het begin van de 16^e eeuw ontstaat er onrust in Nederland. Iedereen in Nederland is gelovig en gaat naar de christelijke kerk. Ineens komen er alleen mensen die vinden dat de kerk het niet meer goed doet. Zij richten een nieuw soort geloof op: het protestantisme. Dit zorgt voor een tweedeling in de Nederland: de nieuwe protestanten staan tegenover de mensen die de kerk zoals hij is prima vinden. Deze mensen worden katholieken genoemd. De katholieken en protestanten hebben verschillende ideeën over het christelijke geloof. Toch vinden ze allebei dat alleen zij het enige juiste geloof hebben en dat de ander fout zit. Deze tweedeling leidt tot een uitbarsting: de Beeldenstorm. Beelden worden in kerken kapot geslagen, gouden kelken en kandelaars worden gestolen en er worden mensen veroordeeld tot de brandstapel.

Armoede en onrust

In 1566 zijn er veel mensen ontevreden. Ze vinden dat de katholieke kerk teveel rijkdommen bezit. In en rond steden leven veel mensen in armoede. Ze hebben niet eens genoeg geld om hun gezin te eten te geven. Deze armen vinden dat de kerk meer moet doen om voor hen te zorgen. De protestantse kerk belooft hen beter te zullen helpen. Protestants worden is alleen niet zonder gevaar. In Nederland mag je rond 1566 namelijk niet protestants zijn. Vandaar dat de protestanten hun kerkdiensten stiekem op het platteland houden. Dat doen ze vaak verstopt achter een grote haag. Zulke diensten worden daarom ook wel hagenpreken genoemd.

Tijdens een van zulke hagenpreken lopen de emoties zo hoog op dat mensen besluiten dat ze het niet langer meer pikken. De katholieke kerk moet maar eens voelen hoe boos de mensen zijn en afstand doen van al die rijkdommen. De mensen trekken richting de kerken die er in en rond de stad te vinden zijn. Daar worden beelden en schilderijen stukgeslagen en mensen gooien stenen door de

grote versierde ramen. Veel van deze arme mensen hopen dat ze misschien nog wat goud of zilver uit de kerk mee naar huis kunnen nemen. Dat kunnen ze dan weer verkopen voor eten. Deze Beeldenstorm trekt al snel door Nederland. Op veel plekken worden kerken geplunderd en beelden vernietigd.

Beeldenstorm in Arnhem

De Beeldenstorm trekt in 1566 aan Arnhem voorbij. In Arnhem worden

de kerken goed bewaakt en worden alle pogingen om de beelden in de kerk te verwoesten, voorkomen. Ook het bestuur van de stad doet er alles aan om de katholieken te beschermen. De mensen die de macht hebben in Arnhem zijn zelf namelijk ook allemaal katholiek. Aan het einde van het jaar 1566 kunnen de Arnhemmers opgelucht ademhalen. De Beeldenstorm is voorbij geraasd, zonder dat ze schade aan de stad heeft aangericht.

Afbeelding 1: Een schilderij van een hagenpreek. De soldaten beschermen de protestanten, mochten ze aangevallen worden door katholieken.

Afbeelding 2: Beeldenstormers aan het werk in een katholieke kerk.

Afbeelding 3: een heiligenbeeld uit de Eusebiuskerk waarvan het hoofd eraf is geslagen.

Zo'n 10 jaar later, in 1578, ziet het bestuur van Gelre (waar Arnhem op dat moment bij hoort) er anders uit. Jan van Nassau, de broer van Willem van Oranje, is de baas over Gelre en hij is protestants. Hij bepaalt dat de protestanten vrij mogen leven in Gelre en dat ze de ruimte moeten krijgen om in het openbaar kerkdiensten te houden. De Arnhemse protestanten zijn hier heel blij mee en nemen meteen enkele katholieke kerken in bezit. Van alle heiligenbeelden die in deze kerken te vinden zijn, wordt het hoofd afgeslagen of ze worden als geheel de kerk uitgegooid. Eindelijk hebben de protestanten ook hun eigen plekje in de stad!

De katholieken voelen zich echter bedreigd en proberen met wapens de protestanten uit 'hun' kerken te verjagen. De protestanten slaan terug en proberen wraak te nemen. Ook in andere kerken en kloosters in en rond de stad worden de heiligenbeelden stukgeslagen en schilderijen vernield. Ditmaal is er dus wel een Beeldenstorm in Arnhem.

De protestanten lijken de strijd met de katholieken te hebben gewonnen, aangezien drie jaar later het protestantisme zelfs het enige geloof wordt dat mensen in de stad nog mogen hebben. Katholieken mogen vanaf dat moment geen openbare diensten meer houden. Ook katholieke tradities zoals het schoen-zetten tijdens Sinterklaas en het vieren van Carnaval worden verboden. Dit zal voor ongeveer 150 jaar zo blijven.

Katholieken in Arnhem

Voor de katholieken in Arnhem is de Beeldenstorm een verschrikkelijke gebeurtenis. Veel katholieken hebben er rond 1578 helemaal geen problemen mee dat er zoveel kunstwerken in de kerk staan. Ook al dat goud en zilver stoort hen niet. De kerk is voor hen namelijk een soort brug tussen de wereld en de hemel. Als ze problemen hebben kunnen ze tot God of tot de heiligen bidden om hen te vragen of ze de mensen willen helpen. De kerk is voor katholieken dus de plek die het dichtst bij God en de heiligen staat.

Om te laten zien dat de mensen God ontzettend dankbaar zijn, laten ze kunstwerken maken die ze aan de kerk geven. Prachtige gouden kelken, heiligenbeelden, schilderijen en glas-in-loodramen worden door de katholieken aan de kerk geschonken. Niet alleen laten mensen zo hun dankbaarheid zien, ook hopen ze dat ze dan sneller naar de hemel gaan.

Voor veel katholieken is de rijk versierde kerk dus de normaalste zaak van de wereld. Ze zijn het dus ook niet met de protestanten eens die vinden dat alle heiligenbeelden en schilderijen uit de kerk gesloopt moeten worden. Tijdens de Arnhemse Beeldenstorm in 1578 reageren de katholieken op verschillende manieren. Sommigen zijn heel verdrietig, anderen kunnen het simpelweg niet geloven en er zijn mensen die heel erg boos worden. Een grote groep katholieken wil de kerken beschermen tegen de protestanten, omdat ze vinden dat de protestanten hun kerken hebben ingepikt. Om de kerken terug te krijgen, nemen ze wapens mee. Ook beginnen ze de wacht te houden bij de katholieke kerken, zoals de Eusebiuskerk. Toch blijken de protestanten aan het langste eind te trekken, aangezien zij drie jaar later als winnaar uit de bus komen.

Afbeelding 4: Sporen van de Beeldenstorm in de Eusebiuskerk. Deze sporen zijn tegenwoordig nog steeds in de kerk te zien.